

POSTANOWIENIE

22 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Roman Trzaskowski

na posiedzeniu niejawnym 22 września 2023 r. w Warszawie

w sprawie z powództwa H.B.

przeciwko E.B.

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli,

na skutek skargi kasacyjnej H.B.

od wyroku Sądu Okręgowego w Radomiu

z 15 listopada 2021 r., IV Ca 261/21,

1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2) zasądza od powódki na rzecz pozwanej, z tytułu kosztów postępowania kasacyjnego, kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) zł z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ k.p.c. za czas po upływie tygodnia od dnia doręczenia orzeczenia zobowiązanemu do dnia zapłaty.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 15 listopada 2021 r. Sąd Okręgowy w Radomiu oddalił apelację powódki od wyroku Sądu Rejonowego w Zwoleniu z 8 lutego 2021 r. oddalającego jej powództwo o złożenie oświadczenia woli na podstawie art. 898 § 1 k.c.

W skardze kasacyjnej, w uzasadnieniu wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, powódka wskazała przyczynę kasacyjną określoną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Jej zdaniem Sąd drugiej instancji rażąco naruszył art. 898 § 1 k.c., uznając, że uniemożliwienie przez pozwaną realizacji służebności osobistej na rzecz

powódki zawartej w umowie darowizny i stanowiącej jej nieodłączny warunek, ani nie krzywdzi darczyńcy ani nie stanowi rażącej niewdzięczności obdarowanego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 398¹ § 1 k.p.c. wynika, że skarga kasacyjna przysługuje co do zasady od prawomocnych orzeczeń sądów drugiej instancji, a więc orzeczeń wieńczących dwuinstancyjne postępowanie sądowe, w którym sądy obu instancji dysponują pełną kognicją w zakresie faktów i dowodów. Jednakże zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania tylko wtedy, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. W zamyśle ustawodawcy skarga kasacyjna stanowi zatem nadzwyczajny środek zaskarżenia, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a mającymi swoje źródło w interesie publicznym, w szczególności przez zapewnienie jednolitej wykładni i stosowania prawa. Wyłączną podstawą oceny pod kątem przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania są wskazane w niej przyczyny kasacyjne wraz z uzasadnieniem (art. 398⁴ § 2 k.p.c.).

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego, skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., jeżeli zachodzi niewątpliwa, widoczna na pierwszy rzut oka, tj. bez konieczności głębszej analizy, sprzeczność orzeczenia z przepisami prawa nie podlegającymi różnej wykładni (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 24 sierpnia 2016 r., II CSK 94/16, niepubl.) i w wyniku takiego naruszenia prawa zapadło w drugiej instancji orzeczenie oczywiście wadliwe. O przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania nie decyduje samo oczywiste naruszenie konkretnego przepisu prawa materialnego lub procesowego przez sąd, który wydał zaskarżone orzeczenie, lecz sytuacja, w której naruszenie to spowodowało wydanie oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego z 15 października 2015 r., III CSK 198/15, niepubl.; z 13 kwietnia 2016 r., V CSK 622/15, niepubl.; z 2 czerwca 2016 r.,

III CSK 113/16, niepubl.; z 27 października 2016 r., III CSK 217/16, niepubl.; z 29 września 2017 r., V CSK 162/17, niepubl.; z 7 marca 2018 r., I CSK 664/17, niepubl.; z 18 kwietnia 2018 r., II CSK 726/17, niepubl.; z 5 października 2018 r., V CSK 168/18, niepubl.).

Skarżąca nie wykazała, by zaskarżony wyrok był dotknięty tego rodzaju nieprawidłowościami. Możliwość odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności obdarowanego jest instytucją wyjątkową i w związku z tym przesłanka odwołania powinna być poddana wykładni restryktywnej. Uznaje się ją za spełnioną tylko w przypadkach szczególnych: zwłaszcza przestępstw obdarowanego przeciwko darczyńcy lub osobom dlań bliskim albo rażącego zaniedbywania obowiązków rodzinnych. Nie ma natomiast zastosowania w razie niezgodnych z wolą darczyńcy działań obdarowanego, będących wyrazem zagwarantowanej mu przez prawo autonomii (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 10 sierpnia 2017 r., II CSK 871/16, niepubl.). O istnieniu lub nieistnieniu podstaw do odwołania darowizny z powodu rażącej niewdzięczności decydują w każdym przypadku konkretne okoliczności, rozważane na tle zwyczajów panujących w określonych środowiskach społecznych. Znamion rażącej niewdzięczności nie wyczerpują z reguły czyny nieumyślne obdarowanego, drobne czyny nawet umyślne, ale niewykraczające, w określonych środowiskach poza zwykłe konflikty życiowe, rodzinne, jak też wywołane zachowaniem się czy działaniem darczyńcy. Nie jest również obojętna przyczyna niewdzięczności, bo umożliwia dokonanie osądu, czy i na ile zachowanie obdarowanego może być uznane za nieusprawiedliwione (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2016 r., I CSK 209/15, niepubl.). Znamion rażącej niewdzięczności w rozumieniu art. 898 § 1 k.c. nie wyczerpuje zachowanie obdarowanego niewykraczające poza zwykłe konflikty dnia codziennego, związane ze wspólnym zamieszkiwaniem, wynikające z napiętej i konfliktowej sytuacji rodziny (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 17 listopada 2011 r., IV CSK 113/11, niepubl.).

Z uzasadnienia zaskarżonego orzeczenia wynika, że orzekające w sprawie Sądy dokonały szczegółowych ustaleń stanu faktycznego i poddały wnikliwej ocenie zarzucane pozwanej zachowania. Z ustaleń tych wynika, że zarzewiem konfliktu stron było zachowanie samej powódki, która zaczęła żądać od pozwanej,

aby ta dokonała przysporzeń majątkowych na rzecz wnuka powódki J.B. Również okoliczności obciążające powódkę były przyczyną zamontowania rolety uniemożliwiającej dostęp z pierwotnie zajmowanej przez powódkę w dacie darowizny części pierwszego piętra nieruchomości do jego pozostałej części. Dostęp ten bowiem umożliwiał przemieszczanie po całej nieruchomości pozwanej, co za zgodą powódki, a wbrew nierespektowanemu przez powódkę sprzeciwowi pozwanej, wykorzystywał odwiedzający powódkę J.B. Stosownie do ustaleń powódka została poinformowana o montażu rolet i nie protestowała ani nie sprzeciwiała się, sprzeciw zaś ten wyraził przede wszystkim J.B. To powódka inicjowała konflikty stron. Nie tylko przez kierowanie wobec pozwanej i jej męża żądań dokonania przysporzeń na rzecz swojego wnuka, ale również przez znieważanie i poniżanie męża pozwanej. Jednocześnie, mimo montażu rolet i utrzymującego się konfliktu, pozwana nigdy nie utrudniała matce korzystania z nieruchomości w zakresie nieobjętym służebnością. Pozwalała jej korzystać z pomieszczeń gospodarczych, garażu na samochód i gruntu pod uprawę ogródka warzywnego, powódka nie ponosi kosztów utrzymania nieruchomości, nie płaci za media dostarczane do pomieszczeń w których przebywa i nikt nie domaga się od niej ich ponoszenia.

W ustalonych w sprawie a wiążących Sąd Najwyższy okolicznościach faktycznych argumentacja wniosku nie przekonuje, że ocena sądów *meriti* dotycząca braku wystąpienia rażącej niewdzięczności po stronie pozwanej jest oczywiście wadliwa i skutkowałą oczywistym naruszeniem art. 898 § 1 k.c.

Z tych względów, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił, jak w sentencji.

(K.L.)

[ms]

